

Nr 80.

Ankom till riksdagens kansli den 12 april 1935 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående lånefonden för anskaffning av motorvagnar m. m. åt enskilda järnvägar m. m. (4:e avd.)

I den till riksdagen avlåtna, den 4 januari 1935 dagtecknade propositionen, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1935/1936 har Kungl. Maj:t (punkt 51, sid. 142—155, av det vid propositionen under rubrik »Utgifter för kapitalökning. Bil. 3.» fogade utdraget av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag) föreslagit riksdagen *dels* till lånefonden för anskaffning av motorvagnar m. m. åt enskilda järnvägar, att disponeras i huvudsaklig överensstämmelse med de av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade grunderna, för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor; *dels ock* medgiva, att beträffande lån, som beviljats eller må komma att beviljas från allmänna järnväglånefonden eller bibanelånefonden, den årliga räntan må från och med den 1 juli 1935 tills vidare utgå efter 4½ procent, med iakttagande av de av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade villkoren.

Till förslag för understöd åt enskilda järnvägar anvisade 1933 års riksdag för budgetåret 1933/1934 ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor.

Den 2 juni 1933 fastställde Kungl. Maj:t, att tillsvidare lända till efterrättelse, villkor och bestämmelser för disposition av anslag till förslag för understöd åt enskilda järnvägar, innebärande bland annat, att järnvägsföretag må för enskild järnväg, vars understödjande finnes med hänsyn till järnvägens betydelse för den allmänna samfärdseln påkallat och ur ekonomisk synpunkt berättigat, kunna erhålla låneunderstöd för inköp av motorvagn eller annan materiel eller eljest till genomförande av för driftens rationalisering behövliga åtgärder.

Departementschefen har framhållit, att de förberedande åtgärderna för åstadkommande av lämpliga motorvagnstyper kommit att taga avsevärd tid i anspråk, och med hänsyn härtill bleve icke något ytterligare belopp för ändamålet erforderligt för innevarande budgetår. Under år 1934 hava emellertid de första understöden kunnat utlämnas. Det som nu återstode av det av 1933 års riksdag anvisade beloppet förväntades bliva otillräckligt för de anspråk, som intill den 1 juli 1936 kunde komma att föreligga. I likhet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och järnvägsstyrelsen har departementschefen tillstyrkt anvisande för ifrågasvarande ändamål av ytterligare 1,500,000 kronor.

Departementschefen, som ansett ifrågavarande understödsverksamhet för framtiden kunna bedrivas genom en för ändamålet bildad statens utlåningsfond, har tillstyrkt bildandet av en utlåningsfond, förslagsvis benämnd »Lånefonden för anskaffning av motorvagnar m. m. åt enskilda järnvägar». För den samma erforderliga medel borde anvisas under Utgifter för kapitalökning, statens utlåningsfonder.

Förvaltningen av fonden borde anförtros riksgäldskontoret. För den nya fonden skulle gälla, att medel, som inflöte till riksgäldskontoret genom inbetalningar å från fonden utlämnade lån, tills vidare skulle tillgodoföras fonden för mötande av successivt uppträdande lånebehov.

De villkor och bestämmelser, som fastställts genom Kungl. Maj:ts beslut den 2 juni 1933, borde i stort sett bliva gällande för lån från fonden. Räntan för dessa lån skulle dock utgå efter en bestämd räntefot, vilken borde bestämmas efter samma grunder som räntefoten för lån från allmänna järnvägslånefonden och bibanelånefonden.

Det skulle få ankomma på Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen nu angivna riktlinjer meddela de närmare bestämmelser rörande den föreslagna nya fonden, som kunde visa sig erforderliga.

Därest riksdagen icke hade något att häremot erinra, syntes Kungl. Maj:t böra vara oförhindrad att till den nya fonden låta överföra vad som vid utgången av budgetåret 1934/1935 må återstå av det utav 1933 års riksdag anvisade anslaget å 1,500,000 kronor. Lån, som vid ingången av nästa budgetår utestå på anslaget, torde likaledes böra överföras till fonden.

Departementschefen har därefter övergått till frågan om sänkning av räntan å statens lån till enskilda järnvägar. Under erinran, att denna fråga varit föremål för prövning vid 1934 års riksdag i samband med frågan om sänkning av räntan å statens utlåningsfonder överhuvud taget, men att då icke tillräckliga skäl ansågos föreligga att för ifrågavarande lånekategori tillstyrka en generell ändring av räntefoten, har departementschefen anfört följande:

Svenska järnvägsföreningen har nu gjort framställning i ämnet, vilken i viss utsträckning tillstyrkts av fullmäktige i riksgäldskontoret och statskontoret. Under nuvarande omständigheter synes det även mig, att övervägande skäl tala för att i sådan utsträckning tillmötesgå framställningen. Den effektiva medelräntan å samtliga utestående lånemedel med undantag av de i statens järnvägar nedlagda har under budgetåret 1933/1934 nedgått till 4.42 procent; för innevarande budgetår räkna riksgäldsfullmäktige med en ytterligare nedgång med någon tiondels procent. Även om en sänkning av räntan från berörda fonder i den utsträckning, som statskontoret och fullmäktige tillstyrkt — $\frac{1}{2}$ procent för lån som löpa med 5 procent ränta — i åtskilliga fall kommer att sakna reell betydelse, läser man dock icke kunna bortse från att det för en och annan järnväg kan innebära en lättnad, som i nuvarande betryckta läge kan vara av betydelse. Såsom svenska järnvägsföreningen framhållit, torde vidare en räntesänkning vara av saklig betydelse även för de järnvägar, som icke mäktat erlægga någon ränta å sina lån, så tillvida som stegringen av företagens skulder minskas, särskilt som även en sänkning av överräntan

kommer till stånd. Jag finner mig alltså böra tillstyrka, att räntan å de lån från allmänna järnvägslånefonden och bibanellånefonden, å vilka ränta för närvarande beräknas efter 5 procent, från och med den 1 juli 1935 skall utgå efter $4\frac{1}{2}$ procent. Då de lån, som hittills utlämnats för anskaffning av motorvagnar m. m., samtliga löpa med en räntefot av $4\frac{1}{2}$ procent, saknar jag, med den ståndpunkt jag sålunda intagit, anledning att för dessa lån ifrågasätta någon räntesänkning. För lån från den föreslagna nya lånefonden för motorvagnar m. m. böra, såsom av mig i det föregående angivits, gälla samma räntebestämmelser som för allmänna järnvägslånefonden och bibanellånefonden.

Den nedsättning av räntan för lån från nämnda fonder, som jag nu tillstyrkt, torde — i likhet med vad som var fallet vid de vid 1934 års riksdag vidtagna räntesänkningarna — böra förknippas med skyldighet för låntagare att framdeles vidkännas den höjning av räntefoten, som Kungl. Maj:t med hänsyn till den effektiva medelräntan å den fonderade statsskulden prövar skälig. En dylik räntehöjning torde dock, såvitt angår äldre lån, ej böra gå utöver de bestämmelser rörande räntefoten, som gällde då lånet beviljades.

Enligt de av riksgäldsfullmäktige framlagda beräkningarna skulle den föreslagna räntesänkningen medföra en minskning i de uppdebiterade räntorna å fonden, oavsett uppdebiterade överräntor, med omkring 40,000 kronor för allmänna järnvägslånefonden och omkring 28,000 kronor för bibanellånefonden. Såsom fullmäktige framhållit, skulle emellertid den faktiska minskningen å allmänna järnvägslånefonden i förhållande till de för budgetåret 1935/1936 beräknade inbetalningarna icke uppgå till mera än omkring 1,600 kronor. I fråga om bibanellånefonden skulle räntesänkningen icke föranleda någon minskning i statens beräkneliga inkomster.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har 1933 års riksdag anvisat *Utskottet.* medel avsedda att möjliggöra för enskilda järnvägar att inköpa motorvagnar och vidtaga andra åtgärder i syfte att kunna förenkla och förbilliga driften.

I likhet med departementschefen och liksom de hörda myndigheterna har utskottet funnit dessa rationaliseringssträvanden även hädanefter förtjäna statsmakternas stöd. Det för ifrågavarande ändamål nu äskade beloppet av 1.5 miljon kronor synes lämpligt avvägt.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag om uppläggande för ändamålet av en särskild under riksgäldskontorets förvaltning stående lånefond, till vilken jämväl bör överföras återstoden av det av 1933 års riksdag anvisade anslaget.

I förevarande sammanhang har departementschefen jämväl förordat, att räntan å de lån ur allmänna järnvägslånefonden och bibanellånefonden, å vilka räntan för närvarande utgår efter 5 %, skulle sänkas till $4\frac{1}{2}$ %. Efter sistnämnda räntefot skulle även räntan å lån ur motorvagnslånefonden beräknas. Vad sålunda föreslagits har ej föranlett erinran från utskottets sida.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) till lånefonden för anskaffning av motorvagnar m. m. åt enskilda järnvägar, att disponeras i huvudsaklig överensstämmelse med de av departementschefen i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 januari 1935 förordade grun-

derna, för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor, att utgå av lånemedel,

b) medgiva, att beträffande lån, som beviljats eller må komma att beviljas från allmänna järnvägslånefonden eller bibanelånefonden, den årliga räntan må från och med den 1 juli 1935 tills vidare utgå efter 4 $\frac{1}{2}$ procent, med iakttagande av de av departementschefen i nämnda statsrådsprotokoll förordade villkoren.

Stockholm den 9 april 1935.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Närvarande: Samma ledamöter, som antecknats under utlåtandet nr 78, dock att i stället för herr *Nordborg* deltagit herr *Borell*.
